

BERTRAND E R Ç FT N N KÜRESEL GÖSTERGELER N N GEODEZİK E R L KLER VE TABİİ LİFTLER

Süleyman ENYURT **, Zeynep ÖZGÜNER

Ordu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Matematik Bölümü, Ordu

ÖZET

Bu çalışmada (γ, γ^*) Bertrand e ri çifti olarak alındı. İnda γ^* e risinin $\gamma^*(s)$ noktasındaki $\{T^*, N^*, B^*\}$ Frenet vektörlerinin ve bu vektörlere ba lı C^* birim Darboux vektörünün birim küre yüzeyi üzerinde olu turdukları $(T^*), (N^*), (B^*)$ küresel gösterge e rileri ve (C^*) sabit pol e risinin yay uzunlukları, E^3 ve S^2 ye göre geodezik e rilikleri hesaplandı. Ayrıca bu küresel gösterge e rileri ve sabit pol e risinin tabii lift e rileri geodezik sprayın integral e risi olması için Γ e risinin nasıl bir e ri oldu una dair sonuçlar verildi.

Anahtar Kelimeler: Bertrand e ri çifti, tabii lift, geodezik spray

THE NATURAL LIFT CURVES AND GEODESIC CURVATURES OF THE SPHERICAL INDICATRICES OF THE BERTRAND CURVE COUPLE

ABSTRACT

In this study, the arclenghts and the geodesic curves of the curvatures, $(T^*), (N^*), (B^*)$ and fixed pole curve, (C^*) have been obtained according to E^3 and S^2 when (a, a^*) is considered to be a Bertrand curve couple. Here $(T^*), (N^*), (B^*)$ are spherical indicatrix curve drawn by $\{T^*, N^*, B^*\}$ Frenet vectors of a^* at point $a^*(s)$ and (C^*) is the fixed pole curve of the corresponding unit Darboux vector (C^*) . In addition, what type curve a should be has been examined under the condition that the natural lifts of these curvatures and (C^*) is the integral curve of geodesic spray.

Keywords: Bertrand Curve Couple, Neatural Lift, Geodisic Spray

* senyurtsuleyman@hotmail.com

1. G R

3-Boyutlu Öklid uzayında e rilerin diferansiyel geometrisi üzerinde birçok çalı malar yapılmı tır. Özellikle iki e rinin kar ılıklı noktalarında Frenet çatıları arasında ba ıntılar kurularak, yeni açılımlar yapılmı tır. nvolüt - Evolüt e riler, Bertrand e ri çiftleri veManheim e rileri birer örnek olarak gösterilebilir.Bir $\gamma : I \rightarrow M$ e risinin $\bar{\gamma} : I \rightarrow TM = \bigcup_P T_M(P)$ tabii lift e risi geodezik sprayın bir integral e risi olması için gerek ve yeter art M üzerinde bir geodezik e ri olmasıdır,[4,11]. Öklid ve Lorentz uzaylarında nvolüt e rilerin küresel gösterge e rilerinin tabii liftleri geodezik spray için integral e risi olma artları evolüt e risine ba lı olarak ifade edilmi tir,[1,2,3,8]. Lorentz uzayında Bertrand e ri çiftleri arasındaki uzaklık ve te et vektörleri arasındaki açının sabit oldu unu gösterilmi tir,[7]. (γ, γ^*) Bertrand veya Manheim e ri çifti olmak üzere, γ^* e risinin küresel göstergelerinin tabii liftleri geodezik sprayın integral e risi olma artı γ e risine ba lı olarak ifade edilmi tir,[6,12,13,14].

2. TEMEL KAVRAMLAR

$\gamma : I \subset \mathbb{R} \rightarrow E^3$ $\gamma(s) = (\gamma_1(s), \gamma_2(s), \gamma_3(s))$ diferansiyellenebilir birim hızlı bir e ri olsun.

$$(2.1) \quad \|\gamma'\| : I \rightarrow \mathbb{R} \ , \ \|\gamma'\|(s) = \|\gamma'(s)\|$$

eklinde tanımlı fonksiyonuna skaler hız fonksiyonu,

$$(2.2) \quad \gamma'(s) = \frac{d\gamma}{ds} \Big|_s = \left(\frac{d\gamma_1(s)}{ds}, \frac{d\gamma_2(s)}{ds}, \frac{d\gamma_3(s)}{ds} \right)$$

vektörüne e rinin hız vektörü , $a, b \in I$ olmak üzere

$$(2.3) \quad s = \int_a^b \|\gamma'(t)\| ds$$

reel sayısına da $\gamma(a)$ ile $\gamma(b)$ noktaları arasındaki yay uzunluğunu denir. $\gamma = \gamma(s)$ e risinin Frenet 3-ayaklısı $\{T(s), N(s), B(s)\}$, e rili $\kappa(s)$ ve burulması (torsiyonu) $\tau(s)$ olmak üzere Frenet formülleri

$$(2.4) \quad \begin{cases} T'(s) = -\kappa(s)N(s), \\ N'(s) = \kappa(s)T(s) + \tau(s)B(s), \\ B'(s) = -\tau(s)N(s) \end{cases}$$

dir. Buna bağlı olarak Darboux vektörü

$$(2.5) \quad W = \tau T + \kappa B$$

olur. W ile B arasındaki açı ϕ ile gösterilirse birim Darboux vektörü

$$(2.6) \quad C = \sin \phi T + \cos \phi B$$

eklinde bulunur. $\gamma: I \rightarrow M$ birim hızlı bir e ri ve M yüzeyi üzerinde diferensiyellenebilir vektör alanı X olsun.

$$(2.7) \quad \frac{d}{ds}(\gamma(s)) = X(\gamma(s))$$

ise γ e risine X in bir integral e risi denir. M yüzeyinin P noktasındaki tanjant uzayı $T_M(P)$ ve bütün tanjant uzayların cümlesi $TM = \bigcup_{P \in M} T_M(P)$ ile gösterilsin.

$$(2.8) \quad \bar{\gamma}: I \rightarrow TM, \quad \bar{\gamma}(s) = (\gamma(s), \gamma'(s))$$

e risine $\gamma: I \rightarrow M$ e risinin tabii lifti denir, [4]. M yüzeyinin birim normal vektör alanı N ile gösterilirse $\forall X \in TM$ için

$$(2.9) \quad S(X) = D_X N$$

dönü ümüne ekil operatörü (weingarten dönü ümü), $v \in TM$ için

$$(2.10) \quad X(v) = -\langle v, S(v) \rangle N|_p$$

eklinde tanımlanan X vektör alanına geodezik spray, [16]

$$(2.11) \quad \bar{D}_X Y = D_X Y + \langle S(X), Y \rangle N$$

denkleminde M üzerinde Gauss denklemi denir. Burada $\bar{D}$ Gauss anlamında kovaryant türev operatörüdür. $\Gamma : I \rightarrow M$ e risinin birim te et vektörü T olmak üzere

$$(2.12) \quad D_T T = 0$$

ise Γ e risine E^3 de bir geodezik e ri ,

$$(2.13) \quad \bar{D}_T T = 0$$

ise Γ e risine M yüzeyi üzerinde bir geodezik e ri denir.

$$(2.14) \quad k_g = \|D_T T\|$$

ifadesine Γ e risinin E^3 'e göre geodezik e rili i,

$$(2.15) \quad \chi_g = \|\bar{D}_T T\|$$

fadesine de Γ e risinin M 'ye göre geodezik e rili i denir.

Γ e risinin $\{T, N, B\}$ Frenet vektörlerinin birim küre üzerinde çizdi i $(T), (N), (B)$ küresel gösterge e rileri ve C birim Darboux vektörünün birim küre üzerinde çizdi i (C) sabit pol e risinin E^3 e göre yay uzunlukları ve geodezik e rilikleri, sırasıyla,

$$(2.16) \quad \left\{ \begin{array}{l} s_T = \int_0^s | \dot{\gamma} | ds \\ s_N = \int_0^s \|W\| ds \\ s_B = \int_0^s \dot{\zeta} ds \\ s_C = \int_0^s \zeta' ds \end{array} \right. ,$$

$$(2.17) \quad \left\{ \begin{array}{l} k_T = \frac{1}{\cos \zeta} \\ k_N = \sqrt{1 + \left(\frac{\zeta'}{\|W\|} \right)^2} \\ k_B = \frac{1}{\sin \zeta} \\ k_C = \sqrt{1 + \left(\frac{\|W\|}{\zeta'} \right)^2} \end{array} \right. ,$$

ve S^2 ye göre geodezik e rilikleri

$$(2.18) \quad \left\{ \begin{array}{l} x_T = \tan \zeta \\ x_N = \frac{\zeta'}{\|W\|} \\ x_B = \cot \zeta \\ x_C = \frac{\|W\|}{\zeta'} \end{array} \right.$$

eklinde verilir, [9].

Teorem 2.1.

$\Gamma : I \rightarrow M$ e risinin $\bar{\Gamma} : I \rightarrow TM$ tabii lift e risi X geodezik sprayın bir integral e risi olması için gerek ve yeter art M üzerinde bir geodezik e ri olmasıdır, [4].

Tanım 2.1.

$\Gamma : I \rightarrow E^3$ ve $\Gamma^* : I \rightarrow E^3$ diferensiyellenebilir iki e ri, Γ e risinin Frenet 3-ayaklısı $\{T(s), N(s), B(s)\}$ ve Γ^* e risinin Frenet 3-ayaklısı $\{T^*(s), N^*(s), B^*(s)\}$ olsun. Γ ile Γ^* e risinin asli normal vektörleri lineer ba ımlı ise (Γ, Γ^*) ikilisine Bertrand e ri çifti denir. Bu e rilerin Frenet çatıları arasında

$$(2.19) \quad \begin{cases} T^* = \cos \theta T - \sin \theta B \\ N^* = N \\ B^* = \sin \theta T + \cos \theta B \end{cases}$$

ba ıntısı vardır, [10]. Burada θ açısı T ile T^* arasındaki açıdır.

Teorem 2.2.

Bertrand e ri çifti arasındaki uzaklık sabittir, [9,10].

Teorem 2.3.

Bertrand e ri çiftinin kar ılıklı noktalarındaki birim te et vektörleri arasındaki açı sabittir, [10].

Teorem 2.4.

(Γ, Γ^*) Bertrand e ri çifti olsun. Γ e risinin e rilik ρ , torsiyonu τ ise bu e rilikler arasında

$$(2.20) \quad \rho \tau + \rho^* \tau^* = 1, \quad \rho^* = -\rho \cot \theta$$
 ba ıntısı vardır, [9].

Teorem 2.5.

(Γ, Γ^*) Bertrand e ri çifti olsun. Γ e risinin e rilik ve torsiyonu ρ ve τ , Γ^* e risinin e rilik ve torsiyonu ρ^* ve τ^* ile gösterilirse bu e rilikler arasında

$$(2.21) \quad \begin{cases} |^* = \frac{\} | - \sin^2 \_}{\} (1 - \} |) , \\ \ddagger^* = \frac{\sin^2 \_}{\}^2 \ddagger} \end{cases}$$

ba ntısı vardır,[10]. Burada (2.20) ba ntısı dikkate alınırsa $|^*$ e rili inin bir ba ka ifadesi

$$(2.22) \quad |^* = \frac{\sin^2 \_ - \} |}{\}^2 \ddagger} \tan \_$$

olur.

3.BERTRAND E R Ç FT N N KÜRESEL GÖSTERGELER N N E R L KLER VE TAB L FTLER

Teorem 3.1.

(r, r^*) Bertrand e ri çifti ve bu e rilerin Darboux vektörleri sırasıyla W ve W^* olsun. Bu vektörler arasında

$$(3.1) \quad W^* = -\frac{\sin \_}{\} \ddagger} \cdot W \quad \text{ba ntısı vardır.}$$

spat:

r^* vektörünün Darboux vektörü

$$W^* = \ddagger^* T^* + |^* B^*$$

eklinde yazılır. Burada $T^*, B^*, |^*$ ve $\ddagger^*$ 'in yerine (2.19),(2.21) ve (2.22) ba ntısından kar ılıkları yazılır ve gerekli i lemler yapılırsa

$$W^* = \frac{\sin \_}{\} \ddagger} \cdot \left[\left(\frac{1 - \} |}{\} \right) \tan \_ \cdot T - | B \right]$$

bulunur. Burada $|B|$ nin yerine (2.5) den karılıklı yazılır ve sonra da

$$1 - \frac{1}{\sin \theta} = -\frac{1}{\sin \theta} \cot \theta$$

ifadesi dikkate alınır

$$(3.2) \quad W^* = -\frac{\sin \theta}{\cot \theta} W$$

olur,

Sonuç 3.1.

(r, r^*) Bertrand e ri çiftinin birim Darboux vektörleri sırasıyla C ve C^* olsun.

Bu vektörler arasında

$$(3.3) \quad C^* = -C$$

bağıntısı vardır.

spat :

r^* e risinin birim Darboux vektörü C^* ile gösterilirse

$$C^* = \frac{W^*}{\|W^*\|}$$

dır. Burada W^* in yerine (3.2) den karılıklı yazılırsa

$$C^* = -C$$

bulunur.

(T^*) te etler göstergesinin yay uzunluğu s_{T^*} ile gösterilirse (2.3) bağıntısından

$$s_{T^*} = \int_0^s \left\| \frac{dT^*}{ds} \right\| ds$$

olur. T^* in yerine (2.19) ve sonra da (2.16) daki karılıklı yazılırsa

$$(3.4) \quad s_{T^*} = \cos \theta s_T + \sin \theta s_B$$

bulunur. Benzer şekilde (N^*) aslinormaller göstergesinin yay uzunlu u

$$(3.5) \quad s_{N^*} = s_N$$

ve (B^*) binormaller göstergesinin yay uzunlu u (2.19) ve (2.16) ba ntılarında

$$(3.6) \quad s_{B^*} = \sin \theta s_T - \cos \theta s_B$$

olur.

(C^*) sabit pol e risinin yay uzunlu u s_{C^*} ile gösterilirse (2.3) ba ntısından

$$s_{C^*} = \int_0^s \left\| \frac{dC^*}{ds} \right\| ds$$

yazılır. $C^* = \sin \theta T^* + \cos \theta B^*$ ifadesinin türevi alınır ve s_{C^*} ifadesinde yerine yazılırsa

$$(3.7) \quad s_{C^*} = \int_0^s (\theta') ds$$

bulunur. Diğer yandan

$$\sin \theta = \frac{\theta'}{\|W^*\|} \quad \text{ve} \quad \cos \theta = \frac{\theta''}{\|W^*\|} \Rightarrow \tan \theta = \frac{\theta'}{\theta''}$$

olur. Burada θ' ve θ'' in yerine (2.21) ve (2.22) deki kar ılıkları yazılır ve sonra da türev alınır

$$(3.8) \quad (\theta')' = \frac{\theta'' \theta' \sin \theta \cos \theta}{\theta'^2 + (1 - 2\theta' \theta'') \sin^2 \theta}$$

bulunur. Bu ifade (3.7) de yerine yazılırsa

$$(3.9) \quad s_{C^*} = \int_0^s \frac{|\gamma'| \cdot \sin \theta \cos \theta}{|\gamma|^2 + (1-2|\gamma|) \sin^2 \theta} ds$$

olur.

Sonuç3.2.

(γ, γ^*) Bertrand e ri çifti olsun. γ^* e risinin $\{T^*, N^*, B^*\}$ Frenet vektörlerinin birim küre üzerinde meydana getirdikleri $(T^*), (N^*)$ ve (B^*) küresel göstergeleri ile (C^*) sabit pol e risinin E^3 e göre yay uzunlukları, sırasıyla,

$$s_{T^*} = \cos \theta s_T + \sin \theta s_B,$$

$$s_{N^*} = s_N,$$

$$s_{B^*} = \sin \theta s_T - \cos \theta s_B,$$

$$s_{C^*} = \int_0^s \frac{|\gamma'| \cdot \sin \theta \cos \theta}{|\gamma|^2 + (1-2|\gamma|) \sin^2 \theta} ds.$$

(T^*) te etler göstergesinin E^3 e göre geodezik e rili i k_{T^*} ile gösterilirse

$$(3.10) \quad k_{T^*} = \left\| D_{T_{T^*}} T_{T^*} \right\|$$

yazılır. $\gamma_{T^*}(s_{T^*}) = T^*(s)$ ifadesinin s_{T^*} ye göre türevi alınırsa,

$$T_{T^*} = N$$

olur. Bu ifadenin tekrar türev alınır ve gerekli i lemler yapılırsa,

$$(3.11) \quad D_{T_{T^*}} T_{T^*} = \frac{-|T + \dagger B}{|\cos \theta + \dagger \sin \theta}$$

bulunur. Bu ifade (3.10) da yerine yazılırsa

$$k_{T^*} = \frac{1}{\cos \{ \cdot \cos \prime + \sin \{ \cdot \sin \prime$$

olur. (2.17) ba ntısından da

$$(3.12) \quad k_{T^*} = \frac{k_T \cdot k_B}{k_B \cdot \cos \prime + k_T \cdot \sin \prime$$

bulunur.

(N^*) asli normaller göstergesinin E^3 e göre geodezik e rili i k_{N^*} ile gösterilirse

$$(3.13) \quad k_{N^*} = \|D_{T_{N^*}} T_{N^*}\|$$

yazılır. $\Gamma_{N^*}(s_{N^*}) = N^*(s)$ ifadesinin s_{N^*} ye göre türevi alınırsa

$$T_{N^*} = -\cos \{ T + \sin \{ B$$

olur. Tekrar türev alınırsa

$$(3.14) \quad D_{T_{N^*}} T_{N^*} = \frac{\{ '(\sin \{ T + \cos \{ B)}{\|W\|} - N$$

bulunur. Bu ifade (3.13) de yerine yazılırsa

$$(3.15) \quad k_{N^*} = k_N = \sqrt{\left(\frac{\{ '}{\|W\|}\right)^2 + 1}$$

olur. Di er yandan

$$\sin \{ = \frac{\ddagger}{\|W\|} \text{ ve } \cos \{ = \frac{|}{\|W\|} \Rightarrow \tan \{ = \frac{\ddagger}{|}.$$

Türev alınır

$$(3.16) \quad \{ ' = \frac{\ddagger ' | - | \ddagger}{\|W\|^2}$$

olur. Bu de er (3.15) de yerine yazılırsa

$$(3.17) \quad k_{N^*} = \sqrt{\left(\frac{\ddagger ' | - | \ddagger}{\|W\|^3}\right)^2 + 1}$$

elde edilir.

(B^*) binormaller göstergesinin E^3 e göre geodezik e rili i k_{B^*} ile gösterilirse

$$(3.18) \quad k_{B^*} = \|D_{T_{B^*}} T_{B^*}\|$$

yazılır. $\Gamma_{B^*}(s_{B^*}) = B^*(s)$ ifadesinin s_{B^*} ye göre türevi alınır

$$T_{B^*} = N$$

bulunur. Tekrar türev alınır

$$(3.19) \quad D_{T_{B^*}} T_{B^*} = \frac{-|T + \ddagger B}{|\sin_{\ddagger} - \ddagger \cos_{\ddagger}}$$

olur. Bu ifade (3.18) da yerine yazılırsa gerekli i lemler yapılır

$$k_{B^*} = \frac{1}{\cos \{ \cdot \sin_{\ddagger} - \sin \{ \cdot \cos_{\ddagger}}$$

bulunur. (2.17) ba ntısından

$$(3.20) \quad k_{B^*} = \frac{k_T \cdot k_B}{k_B \cdot \sin \theta - k_T \cdot \cos \theta}$$

elde edilir.

(C^*) pol e risinin E^3 e göre geodezik e rili i k_{C^*} ile gösterilirse

$$(3.21) \quad k_{C^*} = \left\| D_{T_{C^*}} T_{C^*} \right\|$$

dır. $\gamma_{C^*}(s_{C^*}) = C^*(s)$ ifadesinin s_{C^*} ye göre türevi alınırsa

$$T_{C^*} = \cos \{ \theta^* T^* - \sin \{ \theta^* B^*$$

bulunur. Bu ifadenin tekrar türev alınırsa

$$(3.22) \quad D_{T_{C^*}} T_{C^*} = -(\sin \theta^* T^* + \cos \theta^* B^*) + \frac{\|W^*\|}{(\theta^*)'} N$$

olur. Norm alınırsa

$$(3.23) \quad k_{C^*} = \sqrt{1 + \left(\frac{\|W^*\|}{(\theta^*)'} \right)^2}$$

bulunur. Burada W^* ve $(\theta^*)'$ 'in yerine sırasıyla (3.2) ve (3.8) dan kar ılıkları yazılırsa

$$(3.24) \quad k_{C^*} = \sqrt{\frac{(|^2 + \dagger^2) [\}^2 |^2 + (1-2\} |) \sin^2 \_n]^2}{(\}^2 \dagger |')^2} + 1$$

elde edilir.

Sonuç 3.3.

(r, r^*) Bertrand e ri çiftinin küresel göstergeleri ile sabit pol e risinin E^3 e göre geodezik e rilikleri arasında a a rdaki ba ntılar vardır:

$$k_{T^*} = \frac{k_T \cdot k_B}{k_B \cdot \cos \_n + k_T \cdot \sin \_n},$$

$$k_{N^*} = k_N = \sqrt{\left(\frac{\dagger' | - | \dagger}{\|W\|^3} \right)^2} + 1,$$

$$k_{B^*} = \frac{k_T \cdot k_B}{k_B \cdot \sin \_n - k_T \cdot \cos \_n},$$

$$k_{C^*} = \sqrt{\frac{(|^2 + \dagger^2) (\}^2 |^2 + (1-2\} |) \sin^2 \_n)^2}{(\}^2 \dagger |')^2} + 1.$$

(T^*) te etler göstergesinin S^2 birim küreye göre geodezik e rili i χ_{T^*} ile gösterilirse

$$\chi_{T^*} = \left\| \overline{D}_{T^*} T_{T^*} \right\|$$

yazılır. (2.11) ve (3.11) ba ntılarından

$$(3.25) \quad \overline{D}_{T^*} T_{T^*} = \left(\frac{-|}{| \cos \_n + \dagger \sin \_n} + \cos \_n \right) T + \left(\frac{\dagger}{| \cos \_n + \dagger \sin \_n} - \sin \_n \right) B$$

bulunur. Bu ifade χ_{T^*} ifadesinde yerine yazılırsa

$$\chi_{T^*} = \sqrt{\frac{|\dot{\theta}|^2 + \ddot{\theta}^2}{(|\cos \theta + \dot{\theta} \sin \theta|)^2}} - 1$$

olur. (2.17) ba ntısından da

$$(3.26) \quad \chi_{T^*} = \sqrt{\left(\frac{k_T k_B}{k_B \cos \theta + k_T \sin \theta}\right)^2} - 1$$

elde edilir.

(N^*) asli normaller göstergesinin S^2 ye göre geodezik e rili i χ_{N^*} ile gösterilirse

$$\chi_{N^*} = \|\overline{D}_{T_{N^*}} T_{N^*}\|$$

yazılır. (2.11) ve (3.14) ba ntılarından

$$(3.27) \quad \overline{D}_{T_{N^*}} T_{N^*} = \frac{\{\}'(\sin \{ T + \cos \{ B)}{\|W\|}$$

bulunur. Bu ifade χ_{N^*} da yerine yazılırsa

$$\chi_{N^*} = \frac{\{\}'}{\|W\|}$$

olur. (3.16) ba ntısından

$$(3.28) \quad \chi_{N^*} = \frac{\dot{\theta}' - |\ddot{\theta}|}{\|W\|^3}$$

elde edilir.

(B^*) binormaller göstergesinin S^2 ye göre geodezik e rili i χ_{B^*} ile gösterilirse

$$\chi_{B^*} = \left\| \overline{D}_{T_{B^*}} T_{B^*} \right\|$$

olur. (2.11) ve (3.19) ba ntılarından

(3.29)

$$\overline{D}_{T_{B^*}} T_{B^*} = \left(\frac{-|\dot{}|}{|\cos \theta - \dot{} \sin \theta} + \sin \theta \right) T + \left(\frac{\dot{}}{|\cos \theta - \dot{} \sin \theta} + \cos \theta \right) B$$

bulunur. Bu ifade χ_{B^*} da yerine yazılırsa

$$\chi_{B^*} = \sqrt{\frac{|\dot{}|^2 + \dot{}^2}{(|\cos \theta - \dot{} \sin \theta|)^2} + 1 - \frac{2(|\sin \theta - \dot{} \cos \theta|)}{|\cos \theta - \dot{} \sin \theta|}}$$

olur. Burada (2.17) ba ntısı dikkate alınırsa

$$(3.30) \quad \chi_{B^*} = \sqrt{\left(\frac{k_T k_B}{k_B \cos \theta - k_T \sin \theta} \right)^2 + 1 - \frac{2(|\sin \theta - \dot{} \cos \theta|)}{|\cos \theta - \dot{} \sin \theta|}}$$

bulunur.

(C^*) sabit pol e risinin S^2 ye göre geodezik e rili i χ_{C^*} ile gösterilirse

$$\chi_{C^*} = \left\| \overline{D}_{T_{C^*}} T_{C^*} \right\|$$

yazılır. (2.11) ve (3.22) ba ntılarından

$$(3.31) \quad \bar{D}_{T_{C^*}} T_{C^*} = \frac{\|W^*\|}{(\xi^*)'} N$$

bulunur. Bu ifade χ_{C^*} da yerine yazılırsa

$$\chi_{C^*} = \frac{\|W^*\|}{(\xi^*)'}$$

olur. Burada W^* ve $(\xi^*)'$ in yerine (3.2) ve (3.8) den kar ılıkları yazılırsa

$$(3.32) \quad \chi_{C^*} = \frac{\|W\| \left[\left\{ \frac{1}{\sin^2 \theta} + (1-2\cos^2 \theta) \right\} \sin^2 \theta \right]}{\left\{ \frac{1}{\sin^2 \theta} + (1-2\cos^2 \theta) \right\}^2 \sin^2 \theta}$$

elde edilir.

Sonuç3.4.

(r, r^*) Bertrand e ri çifti olsun. r ve r^* e risinin küresel göstergelerinin E^3 e göre geodezik e rilikleri ile sabit pol e risinin S^2 ye göre geodezik e rilikleri arasında

$$\chi_{T^*} = \sqrt{\left(\frac{k_T k_B}{k_B \cos \theta + k_T \sin \theta} \right)^2 - 1}$$

$$\chi_{N^*} = \chi_N = \frac{|\xi| - |\zeta|}{\|W\|^3}$$

$$\chi_{B^*} = \sqrt{\left(\frac{k_T k_B}{k_B \cos \theta - k_T \sin \theta} \right)^2 + 1 - \frac{2(|\sin \theta - \zeta \cos \theta|)}{|\cos \theta - \zeta \sin \theta|}}$$

$$\chi_{c^*} = \frac{\|W\| \left[\left(\frac{1}{\cos \theta} \right)^2 + (1-2) \left(\frac{1}{\cos \theta} \right) \sin^2 \theta \right]}{\left(\frac{1}{\cos \theta} \right)^2 \left(\frac{1}{\cos \theta} \right)'}$$

ba ntıları vardır.

$(\overline{T^*})$ tabii lift e risi geodezik sprayın bir integral e risi ise

$$\overline{D}_{T^*} T_{T^*} = 0$$

dır. Bu durumda (3.25) ba ntısından

$$\begin{cases} \frac{-1}{\cos \theta + \frac{1}{\cos \theta} \sin \theta} + \cos \theta = 0 \\ \frac{1}{\cos \theta + \frac{1}{\cos \theta} \sin \theta} - \sin \theta = 0 \end{cases}$$

olur. Bu ifade $\cos \theta \neq 0, \frac{1}{\cos \theta} = 0$ ve $\sin \theta = 0$ için sa lanır. Böylece u sonuç verilebilir:

Sonuç 3.5.

(r, r^*) Bertrand e ri çifti için r e risi düzlemsel ve Frenet çatıları birbirlerine denk ise r^* e risinin (T^*) te etler göstergesinin $(\overline{T^*})$ tabii lifti $T(S^2)$ tanjant demeti üzerinde geodezik sprayın bir integral e risidir.

$(\overline{N^*})$ tabii lift e risi geodezik sprayın bir integral e risi ise

$$\overline{D}_{N^*} T_{N^*} = 0$$

dır. (3.27) ba ntısından

$$\begin{cases} \frac{\{\prime \sin \{}}{\|W\|} = 0 \\ \frac{\{\prime \cos \{}}{\|W\|} = 0, \end{cases}$$

olur. Buradan $\{\prime = 0$ veya $\{ = \text{sabit}$ bulunur. Böylece u sonuç verilebilir:

Sonuç 3.6.

(r, r^*) Bertrand e ri çifti birer helis ise bu durumda r^* e risinin (N^*) asli normaller göstergesinin $(\overline{N^*})$ tabii lifti $T(S^2)$ tanjant demeti üzerinde geodezik sprayın bir integral e risidir, (Bak. ekil.1 ve ekil.2).

$(\overline{B^*})$ tabii lift e risi geodezik sprayın bir integral e risi ise

$$\overline{D}_{T_{B^*}} T_{B^*} = 0$$

dır. (3.29) ba ntısından

$$\begin{cases} \frac{-\dagger}{|\cos \prime - \dagger \sin \prime} + \sin \prime = 0 \\ \frac{\dagger}{|\cos \prime - \dagger \sin \prime} + \cos \prime = 0 \end{cases}$$

olur. Bu ifade hiçbir zaman sa lanmaz. Bu durumda u sonuç verilebilir:

Sonuç 3.7.

(r, r^*) Bertrand e ri çifti olsun. r^* e risinin $(\overline{B^*})$ tabii lift e risi geodezik sprayın integral e risi olamaz.

$(\overline{C^*})$ e risi geodezik sprayın bir integral e risi ise

$$\overline{D}_{T_{C^*}} T_{C^*} = 0$$

dır. (3.31) ba ntısından $|^* = 0$ ve $\dagger^* = 0$ olur. Bu de erler (2.21) de yerine yazılırsa

$$\begin{cases} \} | - \sin^2_{\prime\prime} = 0 \\ \} (1 - \} |) \\ \frac{\sin^2_{\prime\prime}}{\}^2 \dagger} = 0 \end{cases}$$

olur ki bu da $| = 0$ olması demektir. Buradan u sonuç verilebilir:

Sonuç 3.8. ,

(r, r^*) Bertrand e ri çifti ise sabit pol e risinin tabii lifti yoktur.

Teorem 3.2.

(r, r^*) Bertrand e ri çifti olsun. r^* e risinin (T^*) te etler göstergesi ve (B^*) binormaller göstergesi (C^*) sabit pol e risinin iki tane küresel involütüdür.

spat:

$$\begin{aligned} C^*(s) &= \sin \{^* T^* + \cos \{^* B^* & , & T^*(s) = \cos_{\prime\prime} T - \sin_{\prime\prime} B & \text{ve} \\ B^*(s) &= \sin_{\prime\prime} T + \cos_{\prime\prime} B \end{aligned}$$

ifadelerinin türevleri sırasıyla

$$\frac{dC^*}{ds_{C^*}} \frac{ds_{C^*}}{ds} = (\{\ast\})' (\cos \{\ast T^* - \sin \{\ast B^*\}),$$

$$\frac{dT^*}{ds_{T^*}} \frac{ds_{T^*}}{ds} = (|\cos \ast + \dagger \sin \ast) N,$$

$$\frac{dB^*}{ds_{B^*}} \frac{ds_{B^*}}{ds} = (|\sin \ast - \dagger \cos \ast) N$$

olur. N ile N^* lineer ba ımlı oldu undan

$$\left\langle \frac{dC^*}{ds_{C^*}} \frac{ds_{C^*}}{ds}, \frac{dT^*}{ds_{T^*}} \frac{ds_{T^*}}{ds} \right\rangle = \left\langle (\{\ast\})' (\cos \{\ast T^* - \sin \{\ast B^*\}), (|\cos \ast + \dagger \sin \ast) N \right\rangle = 0,$$

$$\left\langle \frac{dC^*}{ds_{C^*}} \frac{ds_{C^*}}{ds}, \frac{dB^*}{ds_{B^*}} \frac{ds_{B^*}}{ds} \right\rangle = \left\langle (\{\ast\})' (\cos \{\ast T^* - \sin \{\ast B^*\}), (|\sin \ast - \dagger \cos \ast) N \right\rangle = 0$$

olur bu da ispatı tamamlar.

Örnek:

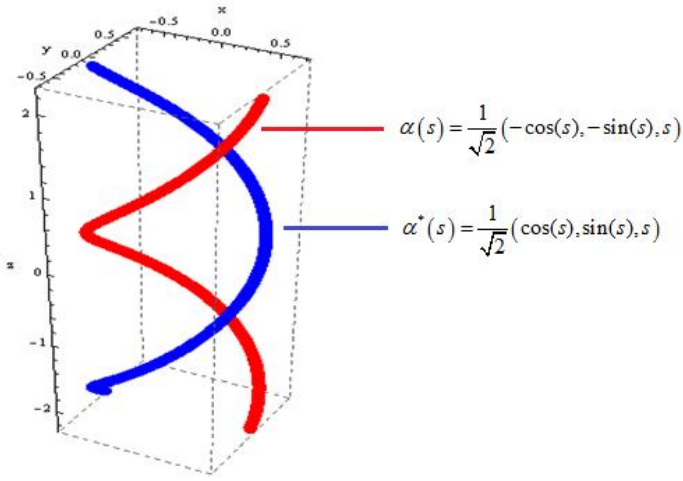
$\Gamma(s) = \frac{1}{2}(-\cos s, -\sin s, s)$ ve $\Gamma^*(s) = \frac{1}{2}(\cos s, \sin s, s)$ helis e rileri Bertrand e ri çifti olarak alındı nda (ekil.1), Γ^* e risinin $\Gamma^*(s)$ noktasındaki tabii lift e rilerinin denklemleri sırasıyla,

$$\overline{T^*}(s) = \frac{1}{2}(-\sin s, \cos s, 1)$$

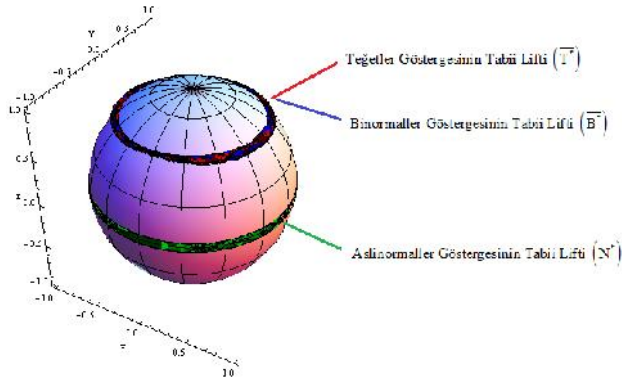
$$\overline{N}^*(s) = (-\cos s, -\sin s, 0)$$

$$\overline{B}^*(s) = \frac{1}{2}(\sin s, -\cos s, 1)$$

olur. Burada $(\overline{N}^*)$ tabii lifti e risi geodezik sprayın integral e risidir. (ekil.2)

ekil.1 Bertrand e ri çiftleri birer helis e risi

ekil.2 $(\overline{N}^*)$ tabii lifti geodezik sprayın integral e risi

KAYNAKLAR

- [1] Bilici,M. , Involute-evolute Curvatures of Curves and Natural Lifts Spherical Indicators, Master's Thesis, Ondokuz Mayıs Univ., Institute of Sci.,1999.
- [2] Bilici, M., Çalı kan, M. and Aydemir, ., The Natural Lift Curves and the Geodesic Sprays for the Spherical Indicatrices of the Pair of Evolute-Involute Curves, International Journal of App. Math. vol.11, pp.415-420, 2002.
- [3] Bilici,M., On the Timelike or Spacelike Involute-Evolute Curve Couples, PhD Thesis, Ondokuz Mayıs Univ., Institute of Sci., 2009.
- [4] Çalı kan, M., Sivrida , A. ., Hacısaliho lu, H. H., Some Characterizations For The Natural Lift Curves and The Geodesic Sprays, Ankara Univ., Faculty of Sci., Communications, 33, 235-242,1984
- [5] Çalı kan,Ö.F., The Natural Lift Curves and Geodesic Curvatures of the Spherical Indicatrices of the Timelike Bertrand Curve Couple, Master's Degree, Ordu Univ., Institute of Sci., 2013.
- [6] Demet,S., Natural Lift Curves and Geodesic Curvatures of the Spherical Indicatrices of the Timelike- Spacelike Mannheim Curve Couple, Master's Degree, Ordu Univ., Institute of Sci., 2012.
- [7] Ekmekçi,N. and Ilarslan, K., On Bertrand Curves and Their Characterization, Differential Geometry-Dynamical Systems, Vol.3, No.2, pp. 17-24, 2001.
- [8] Ergun, E. and Çalı kan, M., On Geodesic Sprays In Minkowski 3-Space, Int.J.Contemp. Math. Sci., 6(39), 1935-1939, 2011.
- [9] Hacısaliho lu,H.H., Differential Geometry, nönü Univ. Fac. of Arts and Sci., Publ., Math. no.7,1983.
- [10] Sabuncuo lu,A., Differential Geometry, Nobel publ.,2006.
- [11] Sivrida ,A. ., Çalı kan, M., On The M-Integral Curves and M-Geodesic Sprays, Erciyes Univ., journal of Sci., v.7, no 1-2, pp.1283-1287,1991.
- [12] Senyurt, S., Natural Lifts and The Geodesic Sprays for the Spherical Indicatrices of the Mannheim Partner Curves in E^3 , International Journal of the Physical Sciences, vol. (7), no.16, pp. 2414-2421, 2012.

- [13] Senyurt, S. and Çalı kan,Ö.F., The Natural lift Curves and Geodesic Curvatures of the Sphercal Indicatrices of the Timelike Bertrand Curve Couple, International Electronic Journal of Geometry, vol.6,no.2, pp.88-99,2013
- [14] Senyurt, S. and Çalı kan,Ö.F., The Natural lift Curves and Geodesic Curvatures of the Sphercal Indicatrices of the Spacelike-Timelike Bertrand Curve Couple, 2nd International Eurasian Conference on Mathematical Sciences and Applications (IECMSA-2013),Sarajevo/ Bosnia and Herzegovina, 26-29/08/2013.
- [15] Thorpe, J.A., Elementary Topics In Differential Geometry, Springer-Verlag, New York, Heidelberg-Berlin ,1979.